

EU haluaa harmonisoida sähkömarkkinat.

Se merkitsisi yhteisiä verkkoja ja yhtenäisiä hintoja.

Silloin ei olisi merkitystä sillä, missä sähkö tuotetaan, eikä tuottajamaiden asukkailla olisi kotikenttätuetta.

Suomesta ydinvoiman suurvalta?

Ulkomaiden näkökulmasta Suomi on ihanteellinen paikka uusille ydinvoimaloille.

Täällä on vakaat poliittiset olot ja rohkea kansa, jonka enemmistö ei pelkää mitään.

Täällä on vakaa maaperä ydinvoimaloita ja niiden jätehautuumaista varten.

Täällä on riittävästi kylmää jäähdytysvettä, jonka puutteen takia muualla joudutaan pitämään tuotantotaukoja.

Saksalaiset asialla

Kun Suomi on EU:n jäsen ja EU:ssa on vapaa kilpailu, Suomi ei voi kieltää ulkomaalaisuuden perusteella muiden maiden yhtiöitä rakentamasta Suomeen uusia ydinvoimaloita tai määrätä sitä, että sähkö on käytettävä siinä maassa, jossa se tuotetaan.

Saksalainen E.on, jonka omassa maassa ei myönnetä lupia uusien atomivoimaloiden rakentamiselle, oli valmis ostamaan Loviisasta maa-alueen uuden ydinvoimalan rakentamiseksi. Hanke kariutui, kun maata ei sille myyty, ja se joutuu nyt etsimään uutta paikkaa suunnittelelleen ydinlaitokselle.

Jos E.on saisi rakentaa ydinvoimalan Suomeen, se voisi myydä sähkön Saksaan, ja silloin Saksassa ei tarvitsisi rakentaa vastaavaa ydinvoimalaa.

EU:n sähkömarkkinoiden harmonisoiminen on sitä, että sähkön hinta alenisi tarjonnan kasvun myötä Saksassa ja nousisi Suomessa, kun omassa maassa tuotettu sähkö viettäisiin maasta ulos.

Sähköstä on tulossa entistä laajemmin pörssituote ja keinottelun kohde.

Paljastava tietovuoto

Suomen sähkön tukkuhinta määräytyy Oslossa, pohjoismaisessa Nord Pool-pörssissä.

Ei ole todisteita siitä, että Nord Poolissa pohjoismaiset energiantuottajat keinottelevat sähkön tukkuhinnalla. Sanotaan siis ilman todisteita, että ne niin tekevät.

Sen sijaan Saksassa on todistettu Leipzigin EEX-pörssin hintojen manipuloiminen. Kun Nord Pool toimii saman hintamekanismin mukaan, on selvää, että sähkön pörssitys nostaa hintoja myös pohjoismaissa.

Saksassa todisteet keinottelusta tulivat yllättäen ja pyytämättä sähköpostitse tuntemattomalta lähettäjältä, jolla oli sisäpiiritietoa.

Kyseessä oli valtaisa tiedosto siitä, kuinka paljon kukin markkinaosapuoli oli kunakin tuntina ostanut tai myynyt sähköä 1.3.2005-12.12.2006 välisenä aikana. Se oli mitä salaisinta tietoa, jota pörssi ei missään nimessä olisi halunnut julkisuuteen. Sen perusteella voitiin analysoida jokaisen yksittäisen markkinaosapuolen toiminta.

Sähkökartellin neljä suurta toimijaa ovat E.on, RWE, EnBW ja ruotsalainen Vattenfall.

Keinotellaan, keinotellaan

Vuonna 2006 Saksassa tuotettiin sähköä 10 % yli oman tarpeen. Ylikapasiteetin olisi pitänyt näkyä sähkön myyntinä pörssissä ja hinnan alenemisena.

Salaisista tiedoista kävi ilmi, että RWE, jonka markkinaosuus on 28 prosenttia, oli ollut sähkön netto-ostaja eikä vain myyjä!

Yhtiö oli mitä ilmeisimmin ajanut ostoksillaan sähkön hintaa ylös, ja sen seurauksena se teki ennätysvoitot.

Keinottelun perustana on sähköpörssien hintamekanismi.

Hinnoittelu kalleimman mukaan

Vain kahdeksasosa Saksan sähköstä myydään pörsseissä. Sillä, mikä on pörssihinta, vaikutetaan kuitenkin yleisesti tuottajien ja kuluttajien sopimushintoihin.

Kun vain pieni osa sähköstä menee pörssimyyntiin (niin kuin Nord Poolissakin), "markkinahintaan" vaikuttaa pienikin muutos kysynnässä ja tarjonnassa.

Tukkuhinta määräytyy päivittäisessä huutokaupassa seuraavan päivän jokaisen tunnin toimituksille. Tuottajat tarjoavat ensin halvinta tuotantokapasiteettia, ja jos se ei riitä kattamaan kysyntää, seuraavaksi tarjotaan kalliimpaa kapasiteettia ja lopuksi kalleinta. Käytännössä ensin tarjotaan ydinsähköä (ja Nord Poolissa vesivoimaa) ja sen jälkeen fossiilisilla polttoaineilla tuotettua sähköä.

Fossiilisilla aineilla tuotetun sähkön hintaa korottaa (tuottajien ilmaiseksi saamien) päästöoikeuksien markkinahinta, jonka aina maksavat kuluttajat.

Kaiken - halvallakin tuotetun - sähkön hinnan määrää kalleimmalla tuotetun sähkön hinta (päästöoikeuksineen).

Jos siis energiayhtiö tarjoaa vain osan halvimmasta kapasiteetistaan tuotantoon, pörssihinta nousee. Se nousee kaikelle tuotannolle, ja yhtiö saattaa saada suuremman voiton käyttämästään halpa- ja kallistuotannon yhdistelmästä kuin koko halpakapasiteettinsa käytöstä.

Kun Saksassa RWE oli tullut ostajana markkinoille, se oli nostanut kysyntää ja saanut siitä seuranneen pörssisähkön hinnannousuhyödyn kaikelle tuottamalleen sähkölle.

Johtopäätöksiä

Saksassa paljastuneiden salaisten tietojen perusteella voitiin tehdä johtopäätös (Der Spiegel 11/2007), jonka mukaan yksityisiltä sähkönkäyttäjiltä perittiin jopa 30 % ylihintaa suuryhtiöiden voitoksi.

Markkinoiden liberalisointi ei ole tuottanut hyötyä kuluttajille, vaan ainoastaan suurtuottajille, jotka vielä keskinäisellä pörssipolitiikoinnillaan pitävät uudet tarjoajat pois markkinoilta.

Jos Nord Poolista ei löydy samanlaista "vuotajaa", joka paljasti Saksan energiayhtiöiden suurvoittojen synnyn, valtiovallan on tutkittava Nord Poolin toiminta: ei kai vain myyjä sielläkin nosta sähkön hintaa ostamalla sitä?